

Quae est in Christo Jesu. Castus sensus, qui uni viro conjungitur Christo: & solius illi semel promissa sufficiunt.

Nam si is qui venit, aliam Christum praedicat, quem non predicavimus: aut alium spiritum accipitis, quem non accepistis: aut aliud Evangelium, quod non recepistis: recte patere mini. Si vobis amplius aliquid gratiae praedicaretur quam per nos accepistis, recte eos nobis praeponi forsitan patere mini.

Existimo enim nihil me minus fecisse. Me minus fecisse istis, qui non nihil sunt, ne putetis.

A magnis Apostolis. Quanto magis Petrus & ceteri praedicant minus aliquid accepisse.

Nam & si imperitus sermone, sed non scientia. Non sicut isti: qui cum sint scientia imperiti in sermone tumido gloriantur.

In omnibus autem manifestus sum vobis. Ostendit integritatem suam, qua per Deum omnia fecerit: cum nec avaritiam, nec gulam, nec gloriam ab eis aliquando quaereret.

Aut nunquid peccatum feci meipsum humilians, ut vos exaltemini? Si forte hoc solum peccavi, qui propter vos etiam licita & concessa contempni.

Quoniam gratis Evangelium Dei evangelizavi vobis. Qui neque panem quotidianum, quem ordinavit Dominus, accepimus.

Alias Ecclesias expoliavi, accipiens stipendium ad ministerium vestrum. Cum vobis praedicarem, mihi Macedones ministrabant.

Et cum essem apud vos, & egerem: nulli onerosus fui. Hoc fuit ex veritate infirmitatem portare parvulorum, ut nec tunc quidem vellet accipere cum egeret.

Nam quod mihi deerat, suppleverunt fratres qui venerunt de Macedonia. Qui non occurrebant, manibus adorantem fratres quos noverunt falsos nec pseudoapostolos susceperant, quinimo vincebant.

Et in omnibus sine onere me vobis servavi, & servabo. Quando infirmos vos habueritis.

Est veritas Christi in me. Sicut Christus semel statuit, nec negavit, necesse est ut aliquando non mentitus ita faciam.

Quoniam haec gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaiae. Gloriationem, propter Deum concessam contemnit, praecipue si inopiam patitur.

Quare? Quia non diligo vos: Deus scit. Ipse novit utrum vos diligam, an non. Imo ideo a vobis non accipio: quia multum vos diligo.

Quod autem facio, & faciam ut animum occasionem eorum qui volunt occasionem: ut in quo gloriantur, inveniantur sicut & nos. Hic reddit causam, qua ipse non accepit, & adversarij cur docent gulam, avaritiamque sectantur, quarentes perpaucum aditum invenire lucrandi, ut hic vel panem acciperet, illi aurum licentius exigerent. Ideo tollit occasionem Apostolus, ut in hoc appareant qui propter Deum docerent, si a discipulis nihil expeterent.

Nam ejusmodi pseudoapostoli sunt. Dicentes: Haec dicit Dominus, cum ipse non miserit eos: & visiones a corde suo loquuntur.

Operariis subdoli, transfigurantes se in Apostolos Christi. Subdolos est qui aliud fingit, cum aliud agit: ut sub contemplatione evangelicæ praedicationis contegat rapacitatem. Tales enim praedicatores, ut hominibus placeant, necesse est adulari: ut adulando placeant, & placendo accipiant: ea quae commendantur dicunt, non ea quae aedificant audientem. Plerique eorum non tam pecuniam desiderant, quam honorem: arbitantes se summis opibus esse ditatos si ab omnibus collaudentur: sed nec pecuniam ideo spernunt, quia non habent, sed quia in reconditis habent. Veri autem & simplices magistri Apostolos imitantur, dicentes: Neque enim fuimus in sermone adulationis aliquando, nec in occasione avaritiae: neque quarentes ab omnibus gloriam, nec a vobis.

Et non mirum. Ipse enim satanas transfiguratur se in angelum lucis. Non tam facile somniis, aut aliquibus quasi angelis lucis, fides habenda, ne forte transfigureret se satanas in angelum lucis, & decipiat ac fallat incautos.

Non ergo est magnum si ministri ejus transfigurentur velut ministri justitiae. Non mirum si ministri satanae, avaritiae, id

est gloriae causa fingant se iustitiam praedicare.

Quorum finis erit secundum opera eorum. Mala opera, malus finis expectat.

Iterum dico, ne quis putet me insipientem esse. Alioquin velut insipientem accipite me: ut & ego modicum quid glorier. Jam superius dixit: Sustinete modicum quid insipientiae meae: & reddiderat rationem: quia zelo Dei eos zelaret: non gloriae desiderio esset de se aliquid dicturus: ne ejus in odium versi, falsos Apostolos sequerentur. Si ergo insipientia ejus tam sapiens est, quam sapiens erit ipsa sapientia? Simul notandum quia mirum esse non debet si ad tempus falsa doctrina praevaleret, cujus authoribus in fine vindicta promittitur.

Quod loquor, non loquor secundum Deum: sed quasi in insipientia: in hac substantia gloria. Si hic necessitate populi compulsus, negat se secundum Deum gloriam: quid de illis sentiendum est, qui sola jactantia gloriantur substantiae gloriae? Est enim alia vera substantia gloriam.

Quoniam multi gloriantur secundum carnem: & ego gloriabor. Quoniam in nobilitate terreni generis gloriam, carnale est.

Libenter enim suffertis insipientes: cum sitis ipsi sapientes. Video enim vos cum edocti sitis, nullius momenti insipientibus facile consentisse.

Sustinetis enim si quis vos in servitutem redigit. Legis vel Phariseorum, qui dominatum in populum exercebant.

Si quis devorat, si quis accipit. Convivia, vel munera. Si quis accipit pecuniam.

Si quis extollitur. Judaica superbia, vel de scientia, vel de generis qualitate.

Si quis in faciem vos cadit. Si quis etiam praesentes objurgat.

Secundum ignobilitatem dico. Ignobilitas enim maxima est, si quis filius Dei, de terrena nobilitate se jactet.

Quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. Ab illis minus aliquid habeamus.

In quo quis audet: in insipientia dico. Hic se Apostolis comparat, laborum suorum contemplatione. Item notandum quod quasi temerarium dixerit, audere.

Audeo & ego. Possim audere si volo.

Hebraei sunt, & ego. Israelita sunt, & ego. Semen Abrahae sunt, & ego. Si in hoc gloriantur: & ego hujus sum gentis.

Ministri Christi sunt: & ego. Notandum quod si quis de Christi solum ministerio gloriatur, non sapienter hoc facit.

Ut minus sapiens dico, plus ego. In laboribus plurimis: in carceribus abundantius: in plagis supra modum: in mortibus frequenter. A Judaeis quinquies quadragenas una minus accipit. Ter virgis caesus sum: senel lapidatus sum. Quinque vicibus tricenas, & novenas quasi transgressor legis accipit. Haec autem in Actibus Apostolorum non omnia reperiuntur: quia nec in Epistolis omnia quae ibi scripta sunt continentur.

Ter naufragium feci: nocte ac die in profundo maris fui. In ultimo periculo, cum navim in profunda tempestate deductam, in horas fluctu operiri putarem.

In itineribus saepe: periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus. Qui explorare subintroierunt nostram libertatem.

In labore & arumna, in vigiliis multis, in fame & siti, & in jejuniis multis. In frigore & nuditate. Fames necessitatis est, jejunium voluntatis.

Præter illa quae extrinsecus sunt instantia mea, quotidiana sollicitudo omnium Ecclesiarum. Præter illa quae per mansuetudinem leviora esse videntur.

Quis infirmatur: & ego non infirmor? Quis scandalizatur? & ego non uror? Non dixit, scandalizor: quia in fide scandalizatur. Cum infirmantibus infirmor: cum perentibus perire me credo: sic enim uror tristitia, ut animo ardere me sentiam.

Si gloriari oportet. Nam si gloriari necesse est. non in his quae ad letitiam, sed quae ad merorem pertinent gloriabor.

Quae infirmitatis mea sunt gloriabor. Manifeste infirmi-

tates suas Apostolos: tentationes quas sustinebat, persecutionesque significat. Item omnes superiores necessitates, uno infirmitatis nomine definiit, eo quod humanas imbecillitates istae praevalcant.

Deus & Pater Domini nostri Jesu Christi scit, qui est benedictus in saecula, quod non mentior. Rem quasi difficile dicturus, quod Judaei contra eum etiam principes gentium concitassent, ante implorat testimonium Dei: ne vere hoc jactantiae imputaretur quod adversus eum etiam regna surrexerint, & nihil potuerint praevalere. Haec autem idcirco enumerat, ut ostendat quid intersit inter veros, & falsos Apostolos.

Damasci praepositus gentis Aetiae regis, custodiebat civitatem Damascenorum, ut me comprehenderet. Et per fenestram in sporta dimissus sum per murum, & sic effugi manus ejus. Praepositus gentis illius erat cui imperabat Aetiae rex.

Caput XII.

Si gloriari oportet, non expedit quidem. Non mihi expedit, qui necessitate compellor.

Veni enim ad visiones, & revelationes Domini. Sibi infirmitatis, Domino visiones ascribit.

Scio hominem in Christo. Sive humilitatis causa de se in alterius persona loquitur: sive de alio: verum potest utrumque constare.

Ante annos quatuordecim: sive in corpore, sive extra corpus, nescio: Deus scit: rapium hujusmodi usque ad tertium caelum. Quia iterum repetit, ostendit aliam fuisse visionem. Vide quanta necessitas fuit, ut quod annis quatuordecim celaverat, prodere cogereetur.

Et scio hujusmodi hominem, sive in corpore, sive extra corpus, nescio: Deus scit: quoniam raptus est in paradysum. Iterando Apostolus hunc talem hominem, ostendit secundo esse raptum: semel usque ad tertium caelum, ubi vidit visiones: & semel in paradysum, ubi revelata sunt ei ineffabilia verba.

Et audivit arcana verba, quae non licet homini loqui. Sive quae nulli dicere fas est, sive quae impossibile est humanam enarrare naturam. Hoc contra Arianos.

Pro hujusmodi gloriabor: pro me autem nihil. Visione, vel homine: pro me autem non gloriabor in mea virtute: quia non est revelatio mea, sed Dei.

Nisi in infirmitatibus meis. Nam & si voluero gloriari, non ero insipiens: veritatem enim dico. Hic videtur ostendere, cum de alio dicat, etiam si dicat, causam gloriandi habere nolle.

Parvo autem, ne quis me existimet supra id quod videt in me: aut audit aliquid ex me. Sufficiunt manifesta, etiam si celeriter occulta.

Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meae, angelus satanae. Quanta putatis esse quae celo, ut merito mihi esset stimulus necessarius, qui me hominem esse semper mihi demonstraret. Stimulum carnis, angelum satanae: tentationes persecutionum, Apostolus se sustinuisse significat.

Qui me colaphizat. Aut tribulationes suscitando, aut dolores. Quidam enim dicunt eum frequenter dolore capitis laborasse.

Propter quod ter Dominum rogavi, ut discederet a me. Et dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Hic intelligimus etiam sanctos ignorantem nonnunquam aliqua inimpetrabilia postulasse: simul etiam discimus, quod importuna petitio vel responsum mereat, si non meretur effectum.

Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis: ut inhabitet in me virtus Christi. Postquam cognovi prodelle, quod nocere putabam.

Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis. Non in honoribus.

In necessitatibus. Non in otio, non in divitiis.

In perfectionibus, in angustiis pro Christo. Non pro crimine: unde Salvator: docuit, ut sola causa iustitiae, patiamur: Petro similiter id attestante.

Cum enim infirmor, tunc potens sum. Maxima potentia est infirmari pro Christo: & magnae divitiae, indigere.

Factus sum insipiens. Insipientem esse dicit, aliquem se in laboribus jactare vel virtutibus.

Vos me coegistis. Ego enim a vobis debui commendari. Nihil enim minus feci ab his qui sunt supra modum Apostoli. Sed hoc vos coegistis, qui cum aliis de me satisfacere deberetis, quod nihil minus fuerim a magnis Apostolis: iterum opus habetis ut vos denuo commendemus.

Tametsi nihil sum: signa tamen apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, in signis & prodigiis & virtutibus. Ego quidem nihil sum ut homo: sed apostolatus sua in vobis signa monstravit: hoc est, patientiam in moribus, & prodigia in signis.

Quid est enim quod minus habuistis praeter ceteris Ecclesiis, nisi quod ego ipse non gravavi vos: Donate mihi hanc injuriam. Quibus alii Apostoli praedicaverunt. De integritate Apostoli, & severitate acceptae potestatis a Domino, in eos qui poenitentiam negarunt agit.

Ecce tertio hoc paratus sum venire ad vos: & non ero gravis vobis. Non enim quero quae vestra sunt, sed vos. Salutem vestram desidero, non munera.

Nec enim debent filii parentibus thesaurizare: sed parentes filiis. Ego magis si haberem, vobis dare deberem.

Ego autem libentissime impendam: & superimpendam ego ipse pro animabus vestris abundantius: licet plus vos diligens, minus diligat. Quod habeo labore nimio, impendo, & plusquam possum impendam. Perfecta enim dilectio non solum totum quod habet gratis impendit, sed etiam ipsa libenter superimpenditur si necesse est.

Sed esto, Ego vos non gravavi: sed cum essem astutus, dolo vos cepi. Nunquid per aliquem eorum quos misi ad vos, circumveni vos? Per omnia se purgat, ipsorum semper conscientiam testem invocans: simul & quomodo se ab illis possint cavere demonstrans.

Rogavi Titum, & misi cum illo fratrem. Nunquid Titus vos circumvenit? Nunquid aliquid vobis abstulit ad me perferendum?

Nonne eodem spiritu ambulavimus? Nonne eisdem vestigiis? Nonne uno spiritu omnia gerimus?

Olim putatis quod excusamus nos apud vos. Non sicut superius dixi, placemus vobis, sed ne nobis cum venerimus necesse sit acriter vindicare.

Coram Deo in Christo loquimur. Omnia autem, charissimi, propter aedificationem vestram. Quem fallere impossibile est.

Timeo enim ne forte cum venero, non quales volo inveniam vos: & ego inveniar a vobis qualem non vultis. Timeo si vos non invenero justos, & ego vobis severus inveniar. Blandimentis minas jungit.

Ne forte contentiones, emulationes, animositates, dissensiones, detractones, susurraciones, insulationes, seditiones sint inter vos. Ne iterum cum venero humiliet me Deus apud vos. Propter haec se dicebat severissime vindicare. Quid faceret si nostris temporibus adveniret, quibus ad comparationem aliorum criminum, ista ne putantur quidem esse peccata.

Et luceam multos ex his qui ante peccaverunt, & non egerunt poenitentiam. Hoc est contra Novatianos poenitentiae negatores: si enim luget poenitentiam non agentes, utique de agentibus gaudet.

Super immunditia & fornicatione, & impudicitia quam gesserunt. Impudicitia gravior est fornicatione: quasi monstruosa turpitudine: sicut ille fecit qui uxorem patris accepit.

Caput XIII.

ECCĒ tertio hoc venio ad vos: ut, in ore duorum vel trium testium stabit omne verbum. Secundum legem, contra Manichaeos.

Prædixi enim & prædico: ut praesens vobis, & nunc absens his qui ante peccaverunt, & ceteris omnibus quoniam si venero, iterum non parcam. Qui post documenta priorum peccaverint, non ipsis parcam: quia antecedentium ruina, sequentes debet facere cautiore.

An experimentum quaritis ejus qui in me loquitur Christus? An in me Christum tentatis: utrum in vobis valeat vindicare?

Qui in vobis non infirmatur. Quem non infirmum, sed potentem esse nec ipsi nescitis.

Sed potens est in vobis. Quanto magis in vobis carporibus sui.

Nam & si crucifixus est ex infirmitate: sed vivit ex virtute Dei. Quod crucifixus est, nostræ est infirmitatis: quod vivit, suæ virtutis.

Nam & nos infirmi sumus in illo: sed vivemus cum eo ex virtute Dei in vobis. Sive, qui nos quasi infirmos provocatis, invenietis nos vivere cum Christo in virtute Dei, cum in vos vindicare ceperimus. Sive nos in præfenti quidem infirmamur, sed in futuro cum illo, non in nostra, sed Dei virtute vivemus.

Vosmetipsos tentate, si estis in fide: ipsi vos probate. Si in fide estis & in nobis vos cognoscite: date sententiam in peccante, & videte si non statim cum vestro verbo vindicta procedat.

An non cognoscitis vosmetipsos: quia Christus Jesus in vobis est? Nisi forte reprobi estis. Dei virtus, si tamen vos minime reprobavit.

Spero autem quod cognoscitis: quia nos non sumus reprobi. Spero vos sensuros quomodo nos converteremur.

Oramus autem Deum, ut nihil mali faciatis: non ut nos probati pareamus, sed ut vos quod bonum est faciatis. Nos autem ut reprobi sumus. Si enim mali aliquid feceritis, nos vindicando parebimus probati: sed malivimus nos reprobos videri, tantum ut vos quod bonum est faciatis.

Non possumus enim aliquid adversus veritatem: sed pro veritate. Innocentiæ enim nostræ sententia obesse non poterit, nisi ei qui pro certo peccaverit.

Explicit Commentarius in secundam Epistolam ad Corinthios.

COMMENTARIUM IN EPISTOLAM AD GALATAS.

Caput I.

PAULUS. Apostolus non ab hominibus, neque per hominem. Sicut sacrarum scripturarum testatur autoritas: neminem venire ad patrem nisi per Filium & Spiritum sanctum. Item neminem venire ad filium, nisi quem vocaverit Pater & Spiritus sanctus: ita & hoc loco manifestè ostenditur Paulum Apostolum in Evangelii prædicationem, per Jesum Christum & Deum Patrem vocatum esse à sancto Spiritu: quemadmodum liber Apostolorum actuum docet, dicens: Ministrantibus autem illis Domino, & jejunantibus, dixit Spiritus sanctus: Segregate mihi Barnabam, & Saulum in opus ad quod assumpti eos. Item & infra in eodem loco: Et ipsi quidem missi à Spiritu sancto abierunt Seleuciam. Quod autem hic Jesum Christum primo loco ponit, & ita deum patrem, & alibi indifferenter Deum Patrem anteponeat, frequenter etiam Spiritum sanctum: hoc ostendit, quoniam in Patre & Filio & Spiritu sancto, non ordo, non major aut minor, sed una est gloria, eademque substantia. Quod verò dicit, neque per hominem, sed per Jesum Christum: hic personam deitatis ostendit. Quod autem ait: qui suscitavit eum à mortuis: assumpti hominis significat incarnationem. Aliter: Non humana præsumptione, ut illi dicunt: neque per Apostolos alios, ut Aaron per Moysen: sed per ipsum Dominum, ut Moyses & omnes Apostoli vel Prophetæ: sed plerique ab hominibus ordinantur, cum indignè favore populi patientiam Domini contempnentem, divino sacerdotio contra meritum ordinantur.

Sed per Jesum Christum. Qui Petrum & ceteros Apostolos in ministerium apostolatus elegit.

Et Deum Patrem. Ostendit unam esse patris & filii operationem.

Qui suscitavit eum à mortuis. Secundum quod mori po-

Gaudemus enim quoniam nos infirmi sumus, vos autem potentes estis. Gaudemus si non sit necesse ut nostra virtus appareat, sicut Petri apparuit in Sapphira & Anania.

Hoc & oramus vestram consummationem. Ut vos perfecti sitis atque potentes.

Ideo enim hæc absens scribo, ut non præfens durius agam, secundum potestatem quam Dominus dedit mihi. Si non correxeritis vos, durius adhuc acturus sum quam scribendo denuncio.

In edificationem. Ut & vos de cætero emendetis: & alii peccare formident.

Et non in destructionem. Ad quam sibi pseudoapostoli potestatem usurpant.

De cætero fratres gaudete, perfecti estote, exhortamini. Notandum quod toti Ecclesie scribens, dicit eos omnes debere esse perfectos: & quod laicos jubet se invicem exhortari.

Id ipsum sapite. Pacem habete: & Deus pacis, & dilectionis erit vobiscum. Alioquin author dissensionis & odii, contrarius erit vobis: & vos cum illo permanebitis in æternum: si ille hic vobiscum manserit semper.

Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes sancti. Non honorati, aut divites.

Gratia Domini nostri Jesu Christi, & charitas Dei, & communicatio sancti Spiritus. Contra Arianos, qui ideo patrem majorem esse contendunt: quia plerumque primus nominatur in ordine.

Sit cum omnibus vobis. Amen. Non aliquantis: sive quod omnes in his donis velit esse perfectos.

tuit, secundum carnem scilicet.

Et qui mecum sunt omnes fratres, Ecclesie Galatia. Ne solus indignè ferre putaretur, suam conculcari doctrinam, Apostolus objurgaturus Galatas propter conversationem suam, non tantum ex sua persona scribit ad eos, sed ex omnium fratrum, qui in consorcio secum erant: quos in Epistola ad Corinthios Apostolos vocat, dicens: Sive fratres nostri Apostoli, Ecclesiam glorie Christi.

Gratia vobis. Qua sola estis fide salvati.

Et pax à Deo patre nostro, & Domino Jesu Christo. Qua remissis delictis omnibus, reconciliati fuerant Deo.

Qui dedit semetipsum pro peccatis nostris. Ostendit beneficia Christi, quibus existerant ingrati, in lege quæ peccatoribus data est, vivere cupientibus, cum illis omnia essent peccata dimissa.

Ut eriperet nos de presenti sæculo nequam. Non quod sæculum nequam sit, sed quod mala sint quæ aguntur in sæculo: sicut & Dominus in Evangelio dicit: Sufficit diei malitia sua. Non quia dies mala sit, sed propter illa, quæ in ejus tempore aguntur, vel bona vel mala dicuntur. Item mala sæculi opera dicuntur, quæ committuntur in ipso.

Secundum voluntatem Dei, & Patris nostri. Non secundum merita nostra.

Cui est gloria in sæcula seculorum. Amen. Infinitis beneficiis, infinita gloria debetur.

Miror quod sic tam cito transferemini ab eo qui vos vocavit in gratiam Christi, in aliud Evangelium: quod non est aliud. Manifestatis beneficiis, mirari se dicit quod ab illo potuerint separari.

Nisi sunt aliqui qui vos conturbant. Nam Evangelium verum aliud esse non potest, nisi Christi.

Et volunt convertere Evangelium Christi. Dum lex ad Evangelium profecerit: illi perverso ordine Evangelium ad legem provocare nituntur.

Sed licet nos, aut angelus de celo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis. Breviter omni voluit præjudicare personæ, quando nec Apostolus contra id quod primum prædicaverat, nec vocem de celo loquentis angeli permisit audire. Facit autem sententia contra omnes hæreticos, qui traditiones apostolicas mutare conantur.

Anathema sit. Hoc est, abominabilis vobis sit.

Sicut prædicimus, & nunc iterum dico: Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepistis, anathema sit. Repetitum fortius commendatur.

Modo enim hominibus suadeo, an Deo? Nunquid propter homines vobis suadeo, sicut propter Judæorum traditiones antè faciebam? Ostendere vult odia hominum se non timere, liberè defendere veritatem.

An quæro hominibus placere? Ubicumque sine additamento aliqui homines nominantur, in malam partem accipitur in scripturis. Ut est illud: Omnis homo mendax. Et: Quem dicunt homines esse? Et: Nonne homines estis? Et: Secundum hominem ambulatis. Igitur quicumque talibus placere voluerit: necesse est ut eorum faciat voluntatem, sancti autem Deo tantum, & Deum amantibus placent: qui plus quam homines esse meruerunt.

Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Nam ideo me oderunt: quia servus sum Christi.

Natum enim vobis facio, fratres, Evangelium quod evangelizatum est à me. Vult purgare usurpationis, & humane traditionis infamiam.

Quia non est secundum hominem. Neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi. Neque à me confixi, neque ab alio homine accepi, neque à quoquam didici, quod gentes sola fide salvarentur.

Audistis enim conversationem meam aliquando in Judaismo. Nec vos credo latere quod dico. Ostendere vult quam firmiter tenuerit Judaismo: & quam fideliter pro traditionibus patrum expugnavit Ecclesiam: ut intelligamus eum non potuisse inde humano consilio, nisi revelatione separari divina.

Quoniam supra modum persequabar Ecclesiam Dei, & expugnabam illam: & proficiebam in Judaismo supra multos coetaneos meos in genere meo, abundantius emulatores existens patrum meorum traditionum. Non supra omnes ne jactabundus putaretur.

Cum autem placuisset ei qui me segregavit ex utero matris meæ. Hic præscientiam Dei, ad dilectionem Apostoli antequam naleretur, ostendit. Item qui me in præsentia ab utero segregavit: quando voluit, fecit quod sciebat esse futurum.

Et vocavit per gratiam suam. Non meritis meis.

Ut revelaret filium suum in me, ut evangelizarem illum in gentibus. Ut filium suum per me gentibus revelaret.

Continuo non acquievi carni & sanguini. Hoc dicit: quoniam secundum mysterium revelationis, commissam sibi prædicationem Evangelii exercuerit, neque tunc carnis, & sanguinis vocem audivi, sed Dei.

Neque veni jerosolimam ad antecessores meos Apostolos, sed abii in Arabiam: & iterum reversus sum Damascum. Non quod mihi necesse fuit, ut ab illis aliquid doceretur: sed de Damasco in Arabiam protinus ibam, ut docerem quod mihi à Deo revelatum fuerat.

Deinde post annos tres. Ostendit se non indignis doceri, qui tribus jam annis aliis prædicarat.

Veni jerosolimam. Quando se discipulis jungere attentabat.

Videte Petrum. Et susceperunt se ab illo in charitate demonstrat: & in tam brevi tempore nihil dicere potuisset.

Et mansi apud eum diebus quindecim. Videndi gratia non discendi.

Alium autem Apostolorum vidi neminem. Ne vel ab illis didicisset videretur.

Nisi Jacobum fratrem Domini. Quæ autem scribo vobis, ecce coram Deo: quia non mentior. Quatuor modis fratres appellari, quis dubitat? Primo, naturæ: secundo, cognatione: tertio, gente: quarto, affectu. Unde Jacobus secundum cognationem frater Domini dicitur: quoniam de Maria Cleopha, sorore matris Domini, natus esse monstratur.

Deinde veni in partes Syria & Cilicia. Eram autem ignotus facie Ecclesie Judææ. Notandum quia per triennium

Ecclesie Judææ erat ignotus.

Quæ erant in Christo. Tantum autem auditum habebant: quoniam qui persequeretur nos aliquando, nunc evangelizat fidem quam aliquando expugnabat. Scorsum qui ex Judæis erant, Ecclesie habebantur: nec his qui erant ex gentibus, miscebantur.

Et in me clarificabant Deum. De re difficili, maxima nascitur admiratio: & laudabatur Deus qui hoc solus posset efficere. De falsis fratribus, & de Petro in circumfisione: Paulo verò in gentibus ordinatis.

Caput I I.

DEINDE post annos quatuordecim. Quando de oneribus legis quaestio movebatur.

Iterum ascendit jerosolimam cum Barnaba, assumpto & Tito. Non voluntate mea, sed imperii divini necessitate.

Ascendit autem secundum revelationem. Hoc ait Apostolus: Cum venirem, inquit, Jerosolimam, secundum revelationem Dei: congregationi fratrum per edificationem meam reddidi rationem, scorsum & Apostolis: non ut ab illis aliquo instruerer, quippe qui plenam fueram gratiam consecutus: sed ut manifestarem eis recto ordine, me Christi Evangelium prædicare.

Et contuli cum illis Evangelium quod prædico in gentibus. Non didici, sed contuli Evangelium, per quod gentes sola fide salvantur.

Scorsum autem his qui videbantur aliquid esse. Ne illos discipuli de Evangelio dubitare putarent.

Ne forte in vacuum currerem, aut cucurrissem. Hoc non est dubitantis, sed potius confirmantis.

Sed neque Titus qui mecum erat, cum esset gentilis, compulsus est circumcidi. In vacuum cucurrit.

Sed propter subintroductos falsos fratres. Reddit causas cur circumcidit Titum: non quia illi circumcisio prodesset, sed ut scandalum imminens vitaretur.

Qui subintroierunt explorare libertatem nostram quam habemus in Christo Jesu: ut nos in servitutem redigerent. Qua absoluti sumus à jugo legis.

Quibus neque ad horam cessimus subjectioni, ut veritas Evangelii permaneat apud vos. Ut periculum vitaremus: & essent in nobis qui veritatem Evangelii confirmarent.

Ab his autem qui videbantur esse aliquid. Hic eos significat, qui Galatas Judaizare compulerant: qui aliquando insignes inter discipulos Apostolorum fuerant: qui quæ præfenti tempore à fide Christiana, ad observationem Judaicam convertebant.

Quales aliquando fuerint, nihil mea interest. Deus enim personam hominis non accipit. Non mihi cura est, quia cum Domino ambulaverunt: quia nec tempus præjudicat fidei, nec persona labori.

Mihi autem qui videbantur esse aliquid, nihil contulerunt: sed e contra cum vidissent quod creditum est mihi Evangelium præputii. Ut prædicem in gentibus, sicut illi Judæis.

Sicut & Petro circumfisionis. Qui enim operatus est Petro in Apostolatum circumfisionis, operatus est & mihi inter gentes. Et cum cognovissent gratiam quæ data est mihi. In nullo sum illo inferior: quia ab uno Deo sumus in ministerio ordinati.

Jacobus, & Cephas & Joannes, qui videbantur columna esse. Super quas erat Ecclesia confirmata.

Dexteras dederunt. Ita nos docere debere.

Mihi & Barnabæ, societatis: ut nos in gentes, ipsi autem in circumfisionem. Ambo enim missi erant simul, ut gentibus prædicarent.

Tantum ut pauperum memores essemus. Qui omnia sua distribuentes, ad Apostolorum pedes pretia deponerent: Vel quorum bona fuerant à Judæis invala: sicut legimus ad Hebræos.

Quod etiam sollicitus fui hoc ipsum facere. Hoc est, quod in omni penè scribit Epistola.

Cum autem venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti: quia reprehensibilis erat. Galatarum infirmitas compellit eum narrare: quod nec ipsi Apostolorum principi Petro pepercerit, veritatem Evangelii non liberè defendenti: sicut etiam ad profectum Corinthiorum manifestat, visionem quam annis quatuordecim celaverat. Hoc autem totum ait, ut ostendat